

Didysis akmuo, Barklainių k. Ramygalos sen. Yra 700 m. į šiaurės vakarus nuo Linelio ir Tiltupio upelių santakos, 400 m į pietvakarius nuo Desiucino miško šiaurės rytinio kampo. Akmuo pilko granito 2,9 x 2,5 m dydžio ir 1,4 m aukščio.

Ramygalos (Barklainių) akmuo, Barklainių k. Ramygalos sen. Yra 400 m. į vakarus nuo kelio Via Baltica kelio, 850 m į šiaurę nuo jo ir atšakos į Ėriškius. Akmuo pilkai rusvo granito, stačiakampio formos 3,0 x 2,6 m dydžio ir 1,3 m aukščio.

Rapolo akmuo, Krekenavos sen. Yra Krekenavos girininkijos 87 kvartalo vakariniame krašte, dešiniajame Linkavos upelio krante, 450 m į pietus nuo kelio Krekenava – Ramygala. Akmuo pilkos spalvos, 4,0 X 3,5 m dydžio, aukštis –3,2 m.

Akmuo su “velnio kulnimis”, Ėriškių k. Upytės sen. Yra Ėriškių parke, 100 m į rytus nuo Ėriškių kultūros namų. Akmuo šviesiai pilkos spalvos. Dydis 2,5 x 1,0 m dydžio, apie 2,0 m aukščio. Akmenyje yra keli natūralūs įdubimai, vadinami “velnio kulnimis”. Pasak padavimo velnias saugojęs paslėptus pono pinigus, stovėdamas ant akmens. Taip ir likę jo pėdsakai. Anksčiau akmuo buvo Žvirblių kaime, pamiškėje. Melioruojant laukus atvežtas į Ėriškius.

Mukolo (Mokulo) akmuo, Naurašilių k. Smilgių sen. Yra šalia Naurašilių kaimo kapinaičių, kairėje kelio Švainikai – Pažvėriniai pusėje. Akmuo 2,5 x 2,0 m dydžio, 1,5 m aukščio. Akmuo yra archeologijos paminklų sąrašė (AR 740). Padavimas byloja, kad Mukolas – tai valstietis, Dievo paverstas akmeniu už tai, kad Velykų trečiąją dieną ėjęs arti lauko. Akmenimis paversta visa šeima. Mukolienę suskaldė ir sudėję į statomo kumetyno pamatus Naurašilių dvaro darbininkai. Skaldant ją pasirodęs kraujas. Tai sužinojęs dvarininkas Meištaivičius kitų akmenų skaldyti nebeleidęs. Žmonės tikėjo, kad Mukolas turi stebuklingos galios. Blogai besimokančiam vaikui siūlydavo nueiti prie Mukolo, sukalbėti tris “Sveika Marija”, apeiti keliais apie akmenį ir mokslas pradės sektis. Anksčiau akmuo buvo kaimo laukuose, bet įrengiant karjerą kilo grėsmė jo saugumui. 1984 m. akmens aplinką ištyrė archeologas dr.V.Urbanavičius. Tais pačiais metais akmuo buvo perkeltas į dabartinę vietą. Vietos gyventojai parodė ir Mukoliuką, buvusį sename

karjere. Jis taip pat pervežtas prie Naurašilių kapinaičių.

Pakuodžiupių kadagys, Pakuodžiupių k. Panevėžio sen. (*Žr. nuotrauką*). Yra 200 m į vakarus nuo kelio Pakuodžiupiai – Paįstrys, apie 50 m į šiaurės rytus nuo gegužinės girininkijos 74 kvartalo šiaurės rytinio kampo. Kadagys yra 10 m aukščio, 0,23 m skersmens. Laja tanki, 3 m pločio.

Alančių parkas, Alančių k. Vadoklių sen. Yra rytinėje kaimo dalyje, dešinėje kelio Mikėnai – Kazimierava pusėje, abipus Alantos upelio. Mišraus planavimo parkas įkurtas XIX a. viduryje. Parkas užima 9,5 ha. Auga 13 vietinių ir 7 introdukuotų medžių rūšys. Krūmų atitinkamai 4 ir 6 rūšys.

Parkas inventorizuotas 1990 m. Dvaro sodyba buvo įrašyta į išaiškinamų kultūros paminklų sąrašą (IP 475 At), dabar - į Lietuvos Respublikos Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą (G 119 K).

Kučių (Bistrampolio) parkas Ramygalos sen. Yra 800 m į šiaurės rytus nuo kelių Via Baltica ir Šatrėnai – Kučiai sankryžos. Parkas mišraus planavimo, įveistas XIX a., užima 8,1 ha plotą. Auga 18 vietinių ir 8 introdukuotų medžių rūšys.

1982 m. PKI paruošė parko tvarkymo projektą.

Dvaro sodyba buvo įrašyta į išaiškinamų kultūros paminklų sąrašą (IP 486 At), dabar - į Lietuvos Respublikos Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą (G 120 K).

Liberišio parkas, Liberišio k. Naujamiesčio sen. Yra Liberišio kaimo šiaurės vakarinėje dalyje, Šuojos dešiniajame krante. Geometrinio plano, įveistas XVIII a. pab. Užima 10,5 ha plotą. Auga 12 vietinių rūšių medžių, 27 introducentai.

Parkas inventorizuotas 1989 m. Dvaro sodyba įrašyta į išaiškinamų kultūros paminklų sąrašą (IP 490 At).

Liūdynės parkas, Liūdynės k. Velžio sen. Yra kelio Panevėžys – Ukmergė dešinėje pusėje, 440 m į šiaurės vakarus nuo kelių Panevėžys – Ukmergė ir Liūdynė – Pakalniai sankryžos.

Parkas peizažinis, įveistas XIX a. pab. Auga 26 rūšys vietinių medžių ir krūmų. Užima 4,1 ha plotą. Parkas inventorizuotas 1990 m. Dvaro sodyba įrašyta į išaiškinamų kultūros paminklų sąrašą (IP 492 At).

Naudvario (Pašuojo) parkas, Naudvario k. Naujamiesčio sen. Yra 200 m į pietvakarius nuo Pažibių kaimo, 200 m į šiaurės rytus nuo Šakinės ir Labos upelių santakos. Parkas užima 3 ha plotą. Geometrinio plano. Įveistas XVIII a. pab.- XIX a. pr. Auga 14 vietinių ir 10 introdukuotų rūšių medžiai, krūmų atitinkamai 8 ir 10 rūšių.

Parkas inventorizuotas 1989 m. Dvaro sodyba buvo įrašyta į išaiškinamų kultūros paminklų sąrašą (IP 495 At), dabar – į Lietuvos Respublikos Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą (G 121 K).

Naudvaris – žymaus tiltų statytojo, inžinieriaus Stanislovo Kerbedžio (1810 – 1899) gimtinė.

Staniūnų parkas, Staniūnų k. Velžio sen. Yra Staniūnų kaimo vakarinėje dalyje. Plotas 2,6 ha. Įveistas XIX a. pr. Auga 14 vietinių ir 21 introdukuotų rūšių medžių.

Parkas inventorizuotas 1991 m. Dvaro sodyba įrašyta į išaiškinamų kultūros paminklų sąrašą (IP 507 At).

Sujetų parkas, Sujetų k. Smilgių sen. Yra 550 m į vakarus nuo kelio Pažvėriniai – Meldiškiai, Sujetų kaimo vakarinėje dalyje.

Mišrus parkas, įveistas XIX a. pab. – XX a. pr. Auga 12 vietinių ir 13 introdukuotų rūšių medžių bei atitinkamai 5 ir 5 rūšys krūmų. Parko plotas 2 ha.

Parkas inventorizuotas 1990 m. Dvaro sodyba buvo įrašyta į išaiškinamų kultūros paminklų sąrašą (IP 508). Į Lietuvos Respublikos Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą įrašyti nesiūloma.

Vilkuptio šaltinis, Paliūniškio k. Karsakiškio sen. Yra dešiniajame Lėvens krante. Pasakojama, kad toje vietoje žmonės dažnai matydavę tupinti vilką.

Gamtos paminklo sąvoką, kaip maždaug mes suprantame ją šiandien, pirmas pasiūlė žymus XVIII – XIX a. geografas ir keliautojas Aleksandras Humboltas (1769 – 1859).

Gamtos paminklams priskiriami objektai, turintys mokslinę, mokomąją, istorinę bei kultūrinę, estetinę reikšmę. Jie klasifikuojami į dvi dideles grupes: dendrologijos ir geologijos paminklus.

Panevėžio rajone yra abiejų grupių gamtos paminklų. Rajone saugomi 5 akmenys, 1 medis, 7 parkai ir 1 šaltinis.

Lietuvai pagražinti draugija – nepolitinė visuomeninė organizacija. Ji tęsia dar 1921 m. įkurtos draugijos, kurios vienu iš iniciatorių buvo J.Tumas – Vaižgantas, veiklą. Draugijos tikslas – visuomenės, ypač jaunosios kartos, dorovės, patriotiškumo ugdymas, gamtos ir istorinio išskirtinumo išsaugojimas ir atkūrimas ir t.t.

Lietuvai pagražinti draugijos Panevėžio skyrius atkurtas 2001 metais. Šiuo metu 8 būreliai įsteigti vidurinėse, 16 – pagrindinėse ir 1 pradinėje mokyklose. Rajono skyrius vienija 136 narius.

PANEVĖŽIO RAJONO

© P.Juknevičius
Išleido Lietuvai pagražinti draugijos
Panevėžio rajono o skyrius
Korektorė L.Vasiliauskaitė
Tiražas 100
Panevėžys, 2003

GAMTOS PAMINKLAI